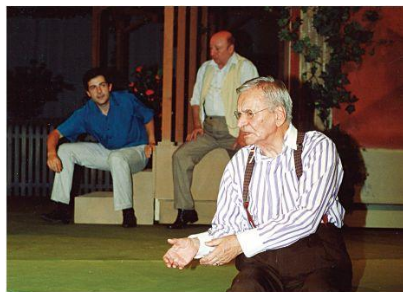
„Am 89 de ani şi mă pregătesc să învăţ un rol nou”

O piesă de teatru cu un singur personaj. Pe scenă, o masă, un scaun şi actorul care citeşte amintiri dintr-o viaţă de artist. Actor în propria piesă, Radu Beligan s-a întors, sâmbătă seară, în faţa spectatorilor, cu o poveste fascinantă despre cariera sa de 70 de ani în teatru. A învăţat să se ferească de boemie şi alte capcane şi să trateze profesia cu eleganţă de la cronicari, dramaturgi, actori, machiori, sufleori sau chiar tehnicieni. "Şi ei au fost profesorii mei", a spus Beligan. Teatrul e plin de mistere. "Un gest, o privire, o deplasare, o simplă schimbare de orientare a corpului actorului distrug echilibrul dintre personaje. Mistere, mistere… De ce o zecime de secundă de ezitare anulează cea mai explozivă replică? De ce tusea unui spectator poate distruge un moment de artă construit cu trudă? Ion Sava şi George Vraca au avut nişte reacţii violente în asemenea cazuri", a mărturisit Radu Beligan. Învăţăm mereu, învăţăm din orice, a continuat maestrul, amintindu-l pe Cezanne, care, în 1906, cu un an înaintea morţii, spunea: "Cred că am făcut unele mici progrese, dar de ce atât de greu şi atât de târziu?" Actorul continuă: "Marea izbândă a îndelungatei mele vieţi este că mi-am păstrat până azi starea de elev. Această filosofie de viaţă ar fi benefică şi la scara vieţii sociale. Căci marea bătălie în societatea în care trăim nu se dă între bine şi rău, ci între inteligenţă şi prostie. Iar forţele prostiei sunt demenţiale şi se înghesuie zilnic în sticla televizoarelor. Tristan Bernard obişnuia să spună: ignoranţa face progrese". (lumea izbucneşte în râs şi aplauze).

Radu Beligan, Mihai Călin şi Marin Moraru, în “Take, Ianke şi Cadîr”

Maestrul, alături de fiica sa, Lamia Beligan, în „Egoistul“

Sfaturi de la bătrâni şi "pânda la Arlechin"

"Am constatat că tinerilor aspiranţi nu prea le place să li se dea sfaturi bătrâneşti. Au dreptate. Oscar Wilde spunea că e o prostie să dai sfaturi. Să dai sfaturi bune e de-a dreptul catastrofal", a glumit Beligan. Maestrul e convins că arta actorului nu se poate învăţa numai la şcoală. "De aici, se pot deprinde unele legi generale, reguli tehnice, dar misterul creaţiei îl poţi descoperi doar singur, foarte greu şi de-a lungul multor ani. Uneori, ajungând chiar un mare maestru, descoperi cu stupoare că nu ştii tot, că mai există zone misterioase pe care încă nu le-ai descifrat", s-a confesat Radu Beligan. Bine, bine, dacă nu la şcoală, atunci unde? "Generaţia

mea şi cea următoare aveau un obicei care s-a pierdut: pânda la Arlechin. Lângă pupitrul cortinierului e un mic spaţiu de unde poţi urmări spectacolul. Acolo eram noi, nelipsiţi, sorbind ca un burete tot ce făceau marii artişti", s-a destăinuit actorul. Acolo, a învăţat de la Aura Buzescu, pe viu, cât de importantă este "perfecta articulaţie a textului care este, de fapt, prima îndatorire a actorului, aş zice politeţea actorului... De la Ion Finteşteanu, acurateţea şi precizia textelor, iar de la Costache Antoniu, simplitatea plină de căldură omenească", a rememorat Beligan. El spune că acest obicei a dispărut cu desăvârşire şi chiar cunoaşte actori importanţi care nu şi-au văzut niciodată colegii jucând.

În cabina actriţei Helen Mirren

O altă întâmplare o are în prim-plan pe actriţa Helen Mirren. "Îmi aduc aminte că eram în cabina ei, la Londra, când un reporter a întrebat-o: «Cronicarul care s-a referit la dvs. cu apelativul «zeiţă» nu credeţi că v-a lăudat prea mult?» «Nu». Ceea ce e groaznic la cronici este că niciodată nu sunt destul de bune. În schimb, cronicile proaste îţi rămân în suflet ca o săgeată otrăvită, fiindcă niciun artist nu poate convinge pe toată lumea de valoarea lui", a răspuns actriţa britanică. Spre deliciul spectatorilor, care sorbeau cu nesaţ fiecare cuvânt al maestrului, Radu Beligan a pomenit de o scrisoare savuroasă, în care Tolstoi îi spunea lui Cehov: "Piesele lui Shakespeare sunt destul de proaste, dar ale dumitale sunt şi mai rele" (din nou cascade de râs şi aplauze). "Am 89 de ani şi mă pregătesc să învăţ un rol nou. Ştiţi ce spunea Socrate când era întrebat: «De ce înveţi să cânţi la liră când tu te pregăteşti să mori?» şi el răspundea: «Ca să ştiu să cânt la liră înainte de a muri»", a afirmat Beligan, marcând un nou moment de destindere.

Portretul lui Radu Beligan, într-o expoziţie la Teatrul Naţional

Cu Amza şi Dinică, la Teatrul de Comedie

O altă etapă de neuitat o reprezintă experienţa de la Teatrul de Comedie, unde echipa era atât de unită, încât actorilor le venea foarte greu să se despartă după fiecare spectacol sau repetiţie. "Atmosfera de creativitate din Teatrul de Comedie contaminase întreaga trupă. În zilele când nu ne înduram să ne despărţim după spectacol, Amza Pellea ne făcea să murim de râs, Rucăreanu ne desfăta cu romanţe, Marinuş Moraru îl imita uluitor pe Laurence Olivier în «Hamlet», iar Dinică râdea cu capul dat pe spate asemeni calului rănit din «Guernica» lui Picasso", a glumit Beligan, acompaniat de zumzetul voios din sală.

La o cârciumioară cu Laurence Olivier

"Dacă printr-un miracol am revedea spectacolele lui Victor Ion Popa, am observa că multe din tendinţele inovatoare ale teatrului de astăzi au fost experimentate de regizori. Din păcate, arta scenică nu se înregistrează decât pe pupilă şi timpan, iar trecerea anilor toceşte inevitabil prin suprapunere succesivă acuitatea imaginilor vizuale şi auditive. Când piere o generaţie rămâne numai amintirea controversată a celor ce au dominat cea mai efemeră dintre arte. Avea dreptate Laurence Olivier. El mi-a spus într-o seară, într-o cârciumioară londoneză, cuprins de melancolie. Dragul meu, noi actorii scrutăm zăpada. (după câteva secunde de pauză, aplauze)", s-a destăinuit artistul.

Cum l-a pus Giugaru la îngrăşat

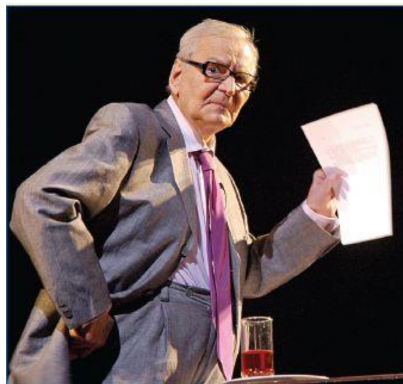
Amintirile sunt multe şi savuroase. Am mai reţinut una spusă foarte frumos şi cu haz de Radu Beligan. Victor Ion Popa i-a chemat, într-o seară, pe el şi pe Alexandru Giugaru. I s-a adresat lui Giugaru astfel: "Am să te rog să îl iei pe băietul acesta pe lângă dumneata, să mănânce ca lumea. Mi-e teamă că o să-şi cheltuiască toţi banii pe cărţi şi o să dea în oftică". "Lăsaţi-l în seama mea", a încuviinţat Gargantua (făcând referire la Giugaru). Reproducem întocmai această peripeţie, trăită de cel care stătea în faţa noastră într-o seară de 8 martie 2008. "A doua zi dimineaţa, bătăi în uşa cuşetei mele. «Costelivule, te-ai sculat?» Eram la Piatra Neamţ. Am pornit-o pe aleea străjuită de castani care urcă spre centru. Se făcuse ceasul 10.00. Giugaru, cunoscut în toată ţara, după turneele cu Tănase, îi ştia pe toţi grataragiii evrei ai Moldovei. Am poposit într-un local, unde pe o masă lungă, căptuşită cu tablă zincată, erau înşirate după forme şi culori, cele mai apetisante fripturi pe care le văzusem vreodată. Maestrul a indicat patronului ce trebuie să pună pe talger şi acesta a plecat încărcat sub privirile mele speriate. M-am luptat eroic cu bunătăţile acelea, dar n-am izbutit să dovedesc mare lucru. Abia mai respiram. Maestrul a isprăvit tacticos platoul. Se făcuse ora 11.00, apoi scoţând un oftat adânc de satisfacţie mi s-a adresat: «La prânz rămânem aici sau mergem în altă parte?»" (hohote de râs). Aşa a început prietenia lui Beligan cu Alexandru Giugaru.

Ultimul „profesor": Roger Federer

Fiecare întâlnire cu Radu Beligan este unică. Şi n-ajung două pagini de ziar să cuprindă frumoasele amintiri ale unui mare actor. Doamnelor şi domnilor, "ultimul profesor" pe care l-a menţionat Beligan în acea seară magică de sâmbătă are numai 27 de ani şi este şi el actor într-un altfel de spectacol. Numele lui este

Roger Federer, campion mondial de tenis. "Urmărindu-l pas cu pas am constatat că poate juca orice strategie îşi doreşte şi poate intra pe teren aproape la comandă. Într-o competiţie în care stresul şi spaima înfrângerii capătă proporţii covârşitoare, el joacă detaşat, din instinct, cu mult curaj şi creativitate. În momentul în care loveşte mingea este prezent cu totul, cu mintea şi cu trupul într-o perfectă sincronizare", astfel îşi descrie "ultimul profesor" Radu Beligan. Şi cum se putea încheia acest articol dacă nu tot într-o notă umoristică şi cu tâlc. În ultima vreme, foarte multă lume îi pune deja obositoarea întrebare: "Care este secretul longevităţii dumneavoastră?" "Cât încă mai am răbdare să răspund spun că, după mine, secretul biblic al longevităţii este iubirea. Cred că suntem pe pământ pentru acest lucru unic, să iubim. Repet adesea celor ce vor să mă asculte: iubiţi ce vreţi, dar iubiţi. Nimic nu este mai dezastruos decât infirmitatea inimii. Şi, fiindcă am acest prilej, daţi-mi voie să vă declar că vă iubesc şi pe dumneavoastră, spectatorii, care m-aţi făcut ceea ce sunt şi care sunteţi adevăraţii mei profesori", s-a confesat Radu Beligan.

»Iubiţi ce vreţi, dar iubiţi. Nimic nu este mai dezastruos decât infirmitatea inimii. Şi, fiindcă am acest prilej, daţi-mi voie să vă declar că vă iubesc şi pe dumneavoastră, spectatorii, care m-aţi făcut ceea ce sunt şi care sunteţi adevăraţii mei profesori.
Radu Beligan

Cum a picat la Academia de Artă Dramatică

N-a luat din prima concursul de admitere la Academia Regală de Muzică şi Artă Dramatică. Era atât de nefericit încât i-a scris o scrisoare Luciei Sturdza Bulandra, care mai avea un an până la pensionare. "Asta a făcut-o să înţeleagă disperarea mea. După mulţi ani, mi-a spus că a păstrat acea scrisoare, deşi se mutase de trei ori. Pe scurt, a intervenit la rector să mă admită auditor la clasa ei şi să mai încerce o reexaminare", îşi aminteşte actorul. A convins că poate să devină un om de teatru cu poezia lui Esenin, "Scrisoare mamei". Când a terminat de recitat, a urmat o tăcere lungă (i s-a părut o eternitate), după care vocea ei a decretat: "Dumneata, dacă ai să fii serios, ai să faci o mare carieră". Beligan a continuat: "O asemenea sentinţă din partea unei autorităţi te poate face să îţi pierzi uzul raţiunii, dar eu am fost serios. Am învăţat de la ea că pentru a face meseria de actor ai nevoie de o mare sănătate fizică şi mentală. Trebuie, vorba lui Maiorescu, să-ţi reziste celula".
La premiera piesei „Othello", de la Londra

Un celebru critic îl întreabă pe Olivier de ce nu îl joacă pe Othello, mai ales că abordase cam toate marile roluri ale lui Shakespeare. "Nici nu mă gândesc", îi răspundea el. Într-o zi, criticul s-a întâlnit pe Riviera cu Orson Welles care îl jucase pe Othello în film, şi îi zice acestuia că încearcă să-l convingă pe Laurence să îl joace pe Othello. "Lari nu poate să-l joace. Othello e bariton, iar Laurence e tenor", a replicat Welles. Criticul i-a povestit lui Olivier întâmplarea, care se pare că l-a ambiţionat. Un mare artist al secolului XX, Laurence Olivier s-a închis într-un dulap şi a izbutit, exersând, să îşi coboare vocea cu o octavă. "Am avut norocul să asist chiar la premieră, la Londra. Succesul a fost fulminant. Pe tot parcursul celor 150 de reprezentaţii, întreaga trupă era fascinată de interpretarea lui şi i-o spunea după fiecare spectacol", rememorează Beligan. Într-o seară însă s-a întrecut pe sine însuşi. La finalul spectacolului, întreaga trupă s-a aşezat de-a lungul coridorului care ducea spre cabina lui. L-a aplaudat frenetic, însă Olivier a trecut pe lângă colegii săi fără un cuvânt şi s-a încuiat în cabină. Stupoare. Ce-o fi cu el? Unul dintre apropiaţi bate la uşă: "Ce se întâmplă? Deschide! Nu înţeleg!" Uşa se deschide şi colegul continuă. "Nu înţeleg! Ce s-a întâmplat? A fost extraordinar. A fost cea mai bună seară a ta în acest rol". "Ştiu, răspunde abătut Olivier, dar tocmai de asta sunt disperat. Fiindcă nu ştiu cum am făcut ca să mai pot face şi altădată".